

Moderní básnické směry v 19. století „prokletí básníci“

Koncem 19. století převládá ve společnosti nálada nespokojenosti a skepse z nenaplněných ideálů. Morálka společnosti upadá, převládá sobectví a faleš. Všechny tyto pocity vedou ke vzniku hnutí **l'art pour l'artismus** (umění pro umění), jeho součástí se staly tyto umělecké směry:

Impresionismus – se do literatury dostává z malířství a usiluje o zachycení daného neopakovatelného okamžiku či měnících se nálad.

Symbolismus – užívá jako vyjadřujícího prostředku symbol (např. kříž je symbolem utrpení a smrti, had je symbolem zrady a zla). Poezie symbolistů popírá rozumové vyjádření pocitů.

Dekadence – dávají najevo odpor vůči společnosti měšťáků pocity zoufalství a nudy. Často se obraceli k mystice a náboženství a oslavovali silného jedince bez všech morálních zábran.

Naturalismus – (próza) podrobně si všímá sociálního prostředí, které člověka nenávratně ovlivňuje (determinuje). Často se píše o životě sobců, surových opilců, mravně padlých žen, rozvrácených rodinách. Autor zde chce zaujmout drastickými scénami vznešenou řečí, často prokládanou vulgárními výrazy. Dílo se má stát dokumentem lidské bídy. (**Emil Zola, Karel Matěj Čapek-Chod**).

Prokletí básníci

- skupina francouzských básníků, kteří psali jinak než bylo do té doby zvykem a také provokovali svým stylem života.

Charles Baudelaire (Bodlér)

- ve 20. letech se dostal na loď plující do Indie a zážitky z této cesty zachycoval ve své pozdější poezii. Byl ovlivněn **Viktorem Hugem** a **Edgarem Alanem Poem** – (pozdní romantismus, nejznámější je jeho báseň *Havran*. Zakladatel hororové a detektivní literatury – *Jáma a kyvadlo*). Jeho nejznámější básnickou sbírkou jsou **Květy zla** – sbírka kterou označil jako svou osobní zpověď a odráží se v ní jeho život. Pro časté užití symbolů, řadíme Baudelaira k symbolistům.

Paul Verlaine (Pól Verlén)

- bývá považován za duchovního otce prokletých básníků, významná je kniha **Zpověď** v níž vypravuje o svém životě a s svých zvláštních vztazích k ženám a mužům. Dostal se do vězení kvůli postřelení mladičkého **Arthura Rimbarda** z zde vznikla básnická sbírka **Moudrost** a známá je i sbírka **Saturnské verše**.

Arthur Rimbard (Rémord)

- většina jeho básní vznikla mezi 16 – 20 rokem, později odchází jako dobrodruh do Afriky a k poezii se už nikdy nevrátil. Jeho básně jsou ovlivněny symbolismem i impresionismem. Často užívá metaforu. **Orlí koráb**, **Illuminace**, **Básně** (většina je autobiografická, překládal **Nezval**).

Karel Matěj Čapek-Chod

- napsal několik románů například **Turbína**, **Antonín Vondřejc** nejznámější román se stal **Kašpar Lén mstitel** – Kašpar se vrací z vojny domů a zjišťuje, že jeho přítel Kryštof spáchal sebevraždu a jeho dcera Mařka na kterou si Kašpar myslel, pracuje jako prostitutka. Zjistil že příčinou zkázy rodiny byl kupec Konopík. Když je později Konopík zabit cihlou je obviněn Kašpar. Je souzen, avšak při závěrečném přelíčení umírá.

Emil Zola

Zabiják

Nana

Břicho Paříže

Germinale

Josef Svatopluk Machar

- všiml si postavení básníka ve společnosti, psal verše vlastenecké, zpočátku velmi kritické. Jeho první rozsáhlý cyklus **Confiteor I – III** – dílo začíná básní *Občan a básník*, kde se zamýšlí nad postavení básníka ve společnosti. Jeho vyjadřování je spíše prozaické než lyrické. **4 knihy sonetu** – báseň *Soneto sobě*.

Tristium Vindobona – vznikla v době, kdy pracoval ve Vídni, kdy se nu stýská po domově. Tyto žalozpěvy napsal pod vlivem Ovidia. **Zde by měli kvést růže** – v této sbírce se vyjadřuje k životu a těžkému údělu žen.

S vědomím věků, V záři Helénského slunce, Golgoti – obrací se do minulosti lidstva do antiky a k náboženství.

Otokar Březina

- do literatury vstoupil jako prozaik, později psal poezii v duchu symbolismu. Jeho první sbírky jsou pesimistické ovlivněné osobním životem – smrtí rodičů. Významnou sbírkou se stala sbírka **Tajemné dálky** – básně jsou ponuré plné obrazů smrti. V dalších sbírkách pesimismu ubývá a objevuje se společenskokritický tón. **Stavitelé chrámu, Ruce** v těchto sbírkách oslavil tvůrčí česko práci.

Antonín Sova

- psal poezii v duchu impresionismu i symbolismu. **Z mého rodného kraje** – je to oslava jeho české krajiny, krajiny plné rybníků. **Soucítí i vzdor** – zde kritizuje společnost, její třídní rozdělení i mravní úpadek.

Údolí nového království – zde podal svůj obraz společnosti plné harmonie a humanity. **Zpěvy domova** – tato sbírka vznikla v době 1. sv. obsahuje vlastenecké verše, zabývá se minulostí našeho národa.

„Generace buřičů“

Fráňa Šrámek

- do literatury vstoupil básnickou sbírkou **Života bído, přec tě mám rád** – vyjadřuje zde názor, že i přes starosti a smutky stojí zato život žít. Bývá označován jako básník optimismu a mládí. Jeho verše jsou jednoduché, svou zpěvností připomínají píseň.

Modrý a rudý – (modrá barva je barva uniformy rakouských vojáků, rudá je symbolem krve a vzpoury) – je to protiválečná sbírka, vyjádřil zde pocity člověka, který projde válečným běsněním.

Splav – v této sbírce najdeme krásnou přírodní, milostnou lyriku. **Rány růže** – obsahuje vlastenecké verše, které měly zvedat národní sebevědomí v době války. **Nové básně** – bilancuje zde svůj život.

Šrámek prozaik – jeho nejznámější román se jmenuje **Stříbrný vítr** – oslavuje zde mládí, touhu po svobodě i o lásce. Jeho hlavní hrdina Jan Ratkin se bouří proti autoritě despotického otce a také proti autoritám některých zkorumpovaných profesorů gymnázia. Nejbližší osobou je mu strýc Jiří, který dokáže odpovědět na všechny jeho zvědavé otázky.

Viktor Dyk

(1877 – 1931)

- básník, prozaik, dramatik, publicista, první básnické sbírky jsou ovlivněny dekadentní náladou koncem století. **A porta inferi** – (od bran pekelných). Proti válce se vyslovil v tzv. **Válečné tetralogii: Lehké a těžké kroky, Anebo, Okno, Poslední rok. Milá 7 loupežníků** – lyrickoepická balada o dívce, která pomstí smrt svého přítele tak, že svádí postupně loupežníky, přivede na šibenici.

Síla života, Marnosti – v těchto sbírkách je sebráno celé jeho básnické dílo. **Devátá vlna** – symbolicky předpověděl svou smrt, kdy utonul ve vlnách Jaderského moře.

Krysař – příběh, která napsal na námět německé pověsti o krysaři, který za lakomství potrestal občany města Hameln tím, že je za zvuku své píšťaly přivedl k propasti ve které s nimi zmizel, neštěstí přežili jen slabomyslný rybář a nemluvně.

Stanislav Kostka Neumann

(1875 – 1947)

- patřil ke generaci anarchistů, buřičů, je jedním z mála básníků kteří prošli téměř všemi básnickými směry. V pozdějších letech se stal člen KSČ a jako básník komunismu byl velmi oslavován.

Jsem apoštol nového žití, Satanova sláva mezi námi – v těchto sbírkách se přiklání k dekadenci a anarchismu. **Nové zpěvy** – tato sbírka vznikla pod vlivem futurismu a je oslavou vymoženosti technické civilizace. **Rudé zpěvy** – sbírka vznikla pod vlivem událostí v sovětském Rusku v roce 1917.

Krásná sbírka – **Kniha lesů, vod a strání** – najdeme zde krásnou přírodní lyriku.

Stat' – **Anti-Gide** – Neumann v ní ostře vystoupil proti článku francouzského spisovatele **André Gidea**, který v něm napsal popravdě to co v Rusku viděl a zažil.

Petr Bezruč

(1867 – 1958)

- vlastním jménem **Vladimír Vašek**, pocházel z Opavy a žil v Brně a Frýdku Místku, kde působil jako poštovní úředník, jeho otcem byl známý středoškolský profesor Antonín Vašek, který se podílel na bojích o „**Rukopisy**“. Vstoupil do literatury prózou **Studie z Café Lustig** – dílo zachycuje dobu, kdy Bezruč žil v Brně a kavárnu navštěvoval. Nejznámější – **Slezské písně** – básnická sbírka v níž se vyslovil proti útlaku slezského lidu, najdeme zde krásné sociální balady **Marička Magdonová, Kantor Halfar**, atd a také intimní lyriku **Červený květ, Škaredý zjev**. Ještě za života básníka se objevily dohady zda je autorem Slezských písní, to bylo připisováno jeho otci. Později pak bylo prokázáno, že dílo napsal pod vlivem těžké nemoci. Jeho poslední básnická sbírka **Stužkonoska modrá** zdaleka nedosáhla kvality Slezských písní.

Romain Rolland

(1866 – 1944)

- nositel Nobelovy ceny za literaturu, vystudoval dějiny hudby a literární historii, tato témata se objevují v jeho dílech, je autorem životopisů slavných: **Gándlí, Michalangelův, Bethowenův, L.N. Tolstojův**.

Nejznámější jeho román **Řeka** (10 dílů). **Jan Kryštof** – hlavní hrdina se musí již ve 14. letech starat o rodinu, protože otec je těžký alkoholik a nemůže se plně věnovat hudbě. Později opouští rodné městečko a odchází do Paříže kde pracuje v knihkupectví a kde prožije první lásku. Později odchází do Švýcarska kde se již věnuje jen hudbě. **Okouzlená duše** – příběh mladé ženy, levicově orientované, která bojuje za lepší svět.

Dobry člověk ještě žije – hlavní hrdina představuje zemní typ francouzského sedláka, pracovitého a dobrosrdečného. **Petr a Lucie** – protiválečná novela, která vypráví tragický příběh dvou mladých lidí v závěr války. V okamžiku, kdy si v kostele slibují věrnost na celý život, zahynou oba pod troskami.

Ernest Hemingway

(1899 – 1961)

- představuje jednu z nejznámějších osobností anglické literatury ½ 20. století. Byla to složitá rozporuplná osobnost, která často své problémy řešila alkoholem a drogami, aby je vyřešila definitivně sebevraždou. V jeho dílech můžeme vysledovat 2 témata:

- válka: Sbohem armádo** – zachycuje autentické zážitky spisovatele na italské frontě. Důležitou osou příběhu je milostný vztah hlavního hrdiny ke zdravotní sestře Katrin. **Komu zvoní hrana** – děj románu se odehrává v občanské válce ve Španělsku (36 – 39). Hlavní hrdina Robert Jordan bojuje na straně demokratických sil proti fašismu generála Franka, příběh končí tragicky.
- lov a zvěř: Zelené pahorky africké. Stařec a moře** – příběh starého rybáře, který málem za cenu vlastního života uloví největší rybu ve svém životě, ale při zpáteční cestě do přístavu mu jí sežerou žraloci.

Fiesta, Mít a nemít.

Erich Maria Remarque

(1898 – 1970)

- německý spisovatel, nositel NC za literaturu, pro své antifašistické mínění opustil Německo a rozhodl se žít v emigraci. Jeho nejznámější román **Na západní frontě klid** – je to příběh skupiny mladých chlapců, kteří pod vlivem třídního profesora odcházejí ihned po maturitě do války. Ve výcvikovém táboře musí překonat tvrdou šikanu a později válečné hrůzy přímo na frontě. Všichni hoši včetně hlavního hrdiny Pavla Bäumera padnou.

Cesta zpátky, Tři kamarádi – jak válka mrzčila lidi nejen tělesně, ale i fyzicky.

Černý obelisk, Noc v Lisabonu, Vítězný oblouk, Miluj bližního svého – romány s emigrantskou tematikou.

Nebe nezná vyvolených – láska automobilového závodníka ke smrtelně nemocné dívce.

1.sv. a její obraz v české literatuře

Jaroslav Hašek

(1883 – 1923)

- je to představitel Humoristické a satirické prózy, vystudoval obchodní akademii a krátký čas působil jako bankovní úředník. Brzy však tuto solidní existenci opouští a začíná žít bohémským životem. V době 1.sv. odchází na frontu, brzy však přeběhl na stranu rudé armády, bojoval na straně české legie, svůj světoznámý román **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války** začal psát už před válkou a dopisoval po návratu. Podrobil zde tvrdé kritice nejen válku, ale vysmál se všem zastaralým praktikám Rakousko-Uherského mocnářství. Odpověď na otázku, kdo je vlastně Švejk není lehká, v románu je všeobecně svým okolím hodnocen jako idiot a blb, my se však přikláníme k názoru, že je to prohnaný šibal, který hloupost jen předstíral.

Můj obchod se psy, Dekameron humoru a satyry – povídkové humorné povídky.

Legionářská literatura

- spisovatelé, kteří zažili válku na vlastní kůži na východní frontě jako legionáři.

Rudolf Medek

- **Plukovník Švec** – drama, které vypráví tragický příběh velitele, kterému vypoví poslušnost jeho vojáci, on to vnímá jako vlastní selhání a spáchá sebevraždu.

Jaroslav Kratochvíl

- **Prameny** – kritika hodnotila tento román nejvýš, protože autor zde zachytil válku a situaci v legiích bez zbytečné idealizace a glorifikace.

Josef Kopta

- **Třetí rota, Třetí rota na magistrále, Třetí rota doma.**

Poetismus – založen na volné obrazotvornosti a fantazii básníka.

Surrealismus – více než poetismus, zdůrazňoval úlohu podvědomí. Odmítají básnický rytmus, výsledkem aritmetický verš.

Dadaismus – dadaisté chtěli pobavit smíchem z nesmyslů a šokovat. Odmítají jakoukoliv logiku.

Futurismus – oslava všeho budoucího, všeho nového.

Vitalismus – oslava radostného života.

Ruralismus – oslava venkovského života a sepětí člověka s přírodou.

Civilismus – okouzlení technickým pokrokem.

František Halas

- pocházel z proletářské rodiny a nebylo mu dopřáno studovat, stal se samoukem a vyučil se knihkupcem. Jeho první básnické sbírky jsou smutné, pesimistické, plné obrazu smrti: **Sépie, Kohout plaší smrt, Tvář.**

Později si Halas všímá neradostného údělu dělnických žen a píše sbírku **Dělnice.**

Staré ženy – zde dojmavým způsobem líčí život žen, které poznaly v životě jen dřinu a bídu a jen málo poznaly štěstí. **Torzo naděje** – sbírka vznikla v době ohrožení naší země fašismem a válkou – obsahuje vlasteneckou lyriku. V době občanské války ve Španělsku napsal sbírku **Don Quiote bojující.**

Za války – **Naše paní Božena Němcová** – symbol vlastenectví a boj proti útisku. Po válce napsal lyrickou prózu **Já se tam vrátím** – oslava rodného kraje. **A co?**

František Hrubín

(1910 – 1971)

- básník, prozaik a dramatik, do literatury vstoupil ve 30 letech sbírkami: **Krásná po chudobě**, **Země Sudička**, **Země po polednách**, **Zpíváme zdálky** – láska k rodnému kraji, která je mu hlubinou bezpečnosti. V době okupace píše básnickou skladbu **Jobová noc** – alegorická skladba o utrpení našeho národa za války a o víře ve vítězství. Hrubín psal pro děti: **Špalíček pohádek**, **Kuřátka a obilí**.

Dramata: **Srpnová neděle**, **Křišťálová noc** – kritika měšťácké morálky plné přetvářky a falše. **Romance pro křídlovku** – lyrická próza, která vypráví milostný příběh o nenaplněné lásce. V hlavním hrdinovi Františkovi poznáváme básníka samotného – vylíčen jeho vztah k mladičké Terině od kolotočů a také jeho první setkání se smrtí (dědeček).

Josef Kainar

(1917 – 1971)

- všestranná osobnost, básník, prozaik, novinář, náš nejčastěji zhudebňovaný básník. Do literatury vstoupil sbírkou **Nové mýty** v níž usiluje o pravdivé vidění světa. **Příběhy a menší básně** – vlastenecká a milostná lyrika. Po válce vychází skladba **Český sen** v níž zachytil historii našeho národa, který byl mnohokrát těžce zkoušen, ale vždy se pozvedl k vítězství. **Lazar a píseň**, **Člověka hořce mám rád**, **Moje blues**. Psal i pro děti.

Próza mezi válkami

Marie Majerová

(1882 – 1967)

- prozaička a novinářka, představitelka tzv. „**socialistického realizmu**“. Narodila se na Kladně, pocházela z proletářské rodiny a sem zasadila děj svých románů **Siréna** – na něj navazuje volně **Havířská balada** – na osudech 4 generací rodiny Hudců zachytila počátky a vzestup hutnického hnutí na Kladensku. Významnou postavou Sirény je Hudcovka, typ dělnické ženy, která v životě poznala jen dřinu a kterou manžel sužoval nevěrou a opilostí. Její tragédii dovršila smrt nejstaršího dítěte, které bylo zastřeleno při demonstraci. Přesto všechno zůstává Hudcovka hrdá a odhodlaná bojovat s nepřízní osudu.

Nejkrásnější svět, **Panenství**, **Dcery země** – knihy o ženách a pro ženy.

Psal i pro děti: **Robinsonka** – je to příběh dospívající dcery, která je postavena před krutou realitu, ztrátu maminky. V průběhu děje se Blažena mění z nerozumné naivní dívky, která doma nemusela dělat vůbec nic v samostatnou a rozhodnou dívku, která je schopná postarat se nejen o sebe, ale i o svého otce a bratra.

Bruno – příběh německého chlapce, který přichází na roční výměnný pobyt do české pohraniční vesnice, musí překonat řadu problémů, bariéry jazykové.

Ivan Olbracht

(1882 – 1952)

- vlastním jménem Kamil Zeman, prozaik a novinář. Nedokončil studia na filozofické fakultě a věnoval se literatuře. Do literatury vstoupil povídkovou knihou **O zlých samotářích** (zlých – vyděděných společností, samotáři – tuláci) – z celé knihy je zřejmá touha po svobodě. **Žalář nejtemnější** – vynikající psychologická studie manželského vztahu. Hlavní hrdina inspektor Mach, který nešťastnou náhodou oslepne. Jeho dřívější předpoklady k žárlivosti se slepotou násobí a sužuje a trápí svou ženu. Žalářem nejtemnějším pro Macha není slepota, ale jeho žárlivost, která vrcholí šílenstvím, kdy se zavře v pokoji s domnělým svůdcem své ženy.

Podivné přátelství herce Jesenia – je to kniha o přátelství dvou naprosto protikladných povah.

Nikola Šuhaj Loupežník – příběh napsaný na základě skutečných událostí odehrává se na podkarpatské Ukrajině počátkem století, přičemž Nikola v mnohém připomíná Janoškovskou legendu o nezranitelnosti a nepolapitelnosti.

Olbracht psal i pro děti: **O mudrci Bitpajovi a jeho zvířátkách** (bajky).

Ze starých letopisů, **Biblické příběhy**. V duchu socialistického romantismu napsal román – **Anna proletářka**.

Jarmila Glazarová

(1901 – 1977)

- děj většiny svých románů zasadila do beskydského prostředí, které dobře znala. **Chudá přadlena** – povídková kniha, která přibližuje těžký život beskydských horalů.

Roky v kruhu – autobiografické dílo, ve kterém zachytila svůj život po boku venkovského lékaře. Jejich dům se stává útočištěm nejen pro nemocné, ale také pro chudé a tuláky.

Advent – hlavní hrdinka Františka se po smrti svého manžela provdá za bohatého statkáře Podešvu, aby zajistila slušné živobytí svému synkovi Metodkovi. Starý Podešva ji fyzicky i psychicky týrá, protože je pod vlivem zlé děvečky Rozíny, která je jeho milenkou. Malý Metodek z tohoto prostředí utíká a když ho Františka hledá, zapálí lucernou nešťastnou náhodou seník, kde je Podešva s Rozínou a oni uhoří.

Vlčí jáma – je to příběh mladičké dívky Jany, která přichází jako schovanka do rodiny tety Kláry a jejího mnohem mladšího manžela Roberta. Klára je zlá panovačná žena s touhou ovládat jiné. Mezi Janou a Robertem vzniká platonický vztah. Kniha však končí tragicky smrtí Kláry a Roberta (vynikající psychologická próza).

Marie Pujmanová

(1893 – 1958)

- podobně jako **Olbracht** a **Majerová** píše v duchu socialistického realismu. Nepocházela však z proletářského prostředí, naopak žila mezi universitními profesory. Její prvotiny jsou věnovány dívkám a ženám.

Pacientka doktora Hegla – zde řeší problém svobodného mateřství. **Předtucha** – příběh 15leté Jarmily, která čelí nástrahám staršího Toufara, teprve v okamžiku, kdy se její rodiče ocitnou v nebezpečí si uvědomuje svou chybu a končí svůj vztah s Toufarem.

Hlavní dílo **trilogie** – zachytila zde vývoj české společnosti od konce 1.sv. do konce 2.sv.

Lidé na křižovatce – zde zachytila především dobu hospodářské krize ve 30. letech na osudech dvou rodin Gamzovi (rodina advokáta, dcera Helenka) a Urbanovi (proletářská rodina, Ondřej, Růža). Děj se odehrává v Úlech (Zlín) v továrnách Kazmara (Baťa). Neubránila se určitému schematismu (zjednodušení).

Hra s ohněm – zde zachytila situaci kolem Lipského procesu, který sledu je advokát Gamza.

Život proti smrti – doba okupace – dílo končí smrtí Helenky Gamzové, kterou fašisti popravili.

Vladislav Vančura

(1891 – 1942)

- největší básník české prózy, jazyková stránka jeho děl je totiž naprosto ojedinělá a výjimečná. Vystudoval lékařství, ale věnoval se literatuře a filmu. V roce 1942 byl za účast na ilegálním hnutí v době Heydrichiády popraven. **Pekař Jan Marhoul** – je to moderní mýtus o poctivém a bezelstném člověku, který nechodí do společnosti založené na moci peněz. Marhoulova dobrota je sebezničující. **Rozmarné léto** – děj se odehrává v nudném a ospalém městečku Krokovy Vary, kde na plovárně tráví svůj volný čas tři postarší přátelé. Poklidnou hladinu městečka rozvíří příjezd kouzelníka Arnošta a krásné Anny, kterou se snaží všichni tři přátelé postupně získat. **Pole orná a válečná** – zde zachytil svou zkušenost s 1.sv. a poukazuje na její nesmyslnost. **Markéta Lazarová** – zde zachytil život středověkých lapků.

Obrazy z dějin národa českého – dílo vzniklo na základě studia mnoha kronik a archívních materiálů.

Pro děti: **Kubula a Kuba Kubikula**.

Karel Poláček

(1892 – 1944)

- český prozaik a novinář, autor humoristických románů. Pro svůj židovský původ vyl v letech okupace uvězněn v koncentračním táboře odkud se již nevrátil. Ve svých románech zachytil obyčejný svět drobných úředníků, obchodníků a řemeslníků, i fanatické sportovní fanouškovství – **Muži v ofsajdu**. Charakteristiku maloměstského života vylíčil v pentalogii **Okresní město** (nedokončeno). Jeho nejznámějším dílem, které vznikalo v nejtěžších chvílích jeho života je kniha **Bylo nás pět** – kronika jeho dětství.

Hostinec u kamenného stolu.

Eduard Bass

(1898 – 1946)

- spisovatel a novinář, známá osobnost pražských kabaretů. Českou literaturu obohatil o díla z cirkusového prostředí **Cirkus Humberto**, **Lidé z maringotek**. Pro chlapce napsal **Klapzubovou jedenáctku**.

Jan Drda

(1915 – 1970)

- působil jako spisovatel, novinář a filmový scénárista. Do literatury vstoupil za 2.sv. půvabnou knihou **Městečko na dlani** (zfilmováno), kde všichni žijí v bázni boží a odevzdaně přijímají radosti i starosti života. V závěru válka se Drda osobně zúčastnil bojů a později se ocitl v nemocnici, kde se setkal s ochránci barikád a tak vznikla jeho knížka povídek **Němá barikáda** – jsou to povídky z květnového povstání. Psal i pro děti – **České pohádky**, **Hrátky s čertem**, **Dalskabáty**, **Hříšná ves**.

(Zákeřník) – pěkná krvavá povídka o zákeřném střelci, který střílel po dětech na ulici a poté co ho našli, tak jeho matka skočila z okna a jeho předali partyzánům. Paradoxně měl v papírech napsáno „doktor lékařství“.

Karel Čapek

(1892 – 1944)

- narodil se v Malých Svatoňovicích na Náchodsku v rodině lékaře. Svá studia v Praze, Berlíně a Paříži zakončil doktorátem filozofie. Je to překládaný a světově známý autor, největší v našem literárním kontextu pro jeho obrovský rozhled a zachycení různých spisovatelských žánrů a témat. Dokázal psát prakticky o všem. Jeho knihy čtou lidé vysoce vzdělaní i úplně obyčejní. Dlouhá léta pracoval jako redaktor v **Lidových novinách**, kde k naprosté dokonalosti dovedl český fejeton a sloupek. Ve 20. letech působil jako dramaturg **Národního divadla**. Do literatury vstoupil se svým bratrem **Josefem Čapkem**.

Krakonošova zahrada, **Zářivé hlubiny** – povídkové knihy o smyslu lidského života. Karel Čapek rád cestoval a dojmy ze svých cest zachytil v těchto **cestopisech**:

Anglické listy, **Italské listy**, **Výlet do Španěl**, **Obrázky z Holandska**, **Cesta na sever**.

Dramatická tvorba:

Loupežník – zde zachytil generační vzpouru mladého jedince proti společnosti.

R.U.R. – rozumově universální roboti – problém možného přetechnizování světa.

Věc makropulos – v této hře nastoluje problém dlouhověkosti lidstva.

Bílá nemoc – lidstvo onemocnělo záhadnou bílou nemocí na níž lék zná pouze Dr. Galén, ten však léčí pouze chudé, bohaté léčil pouze v případě, že by mohli zastavit zbrojení a válku. Jeho velkým protivráčcem je Maršál, který Galénovy podmínky zásadně odmítá. Teprve v okamžiku, kdy sám onemocní, souhlasí že zastaví válku a nastolí mír, avšak Galéna ušlape fanatický dav, když spěchá aby Maršála léčil. Odmítl však volat „ať žije válka“.

Matka – Matka Dolores má 5 synů, o 4 z nich i o manžela přišla ve jménu velkých věcí pro lidstvo. Zůstal jí nejmladší Tony. Na scéně se odehrávají fiktivní rozhovory s mrtvými, kteří přemlouvají Matku, aby pustila Tonyho do války bránit vlast, ona odmítá a teprve v závěru, když z rádia slyší zprávu že nepřátelé bombardovali školu, v níž zahynuly malé děti, vezme ze zdi pušku a řekne Tonymu „Jdi!“

Próza: Čapek je mistr české povídky ať už filozofické, psychologické, detektivní i jiné.

Povídky z jedné a druhé kapsy, **Trapné povídky**, **Boží muka**.

Utopické romány (sci-fi): Jeho vědecko-fantastická díla nastolují otázku co by se stalo kdyby... ve druhé části díla se vždy snaží najít východisko šťastné pro lidstvo. **Továrna na absolutno**, **Válka s mloky**. **Krakatit** – předpověděl zde zbraň hromadného ničení a román řeší morální odpovědnost vědce za zneužití vynálezu.

Trilogie psychologických románů: **Hordubal**, **Povětroň**, **Obyčejný život**.

První parta – román z hornického prostředí, kde oslavil Čapek těžkou práci horníků a jejich lidskou soudržnost.

Hovory s TGM – zde přiblížil názory a přesvědčení našeho prvního prezidenta.

Pro děti: **Dášenska**, **Devatero pohádek**.

Čapek novinář: **Na břehu dnů** – soubor statí a novinových článků. **Sloupkový ambit**.

Zahradníkův rok – pro zahrádkáře.

Josef Čapek

(1887 – 1945)

- do literatury vstoupil spolu s bratrem, také Josef působil jako novinář a je znám především jako malíř.

Lelio – filozofická próza o smyslu života. **Stín kapradiny** – baladický příběh dvou pytláků, kteří jsou pronásledováni za vraždu hajného. Současně je pronásledují i výčitky svědomí a tak raději volí odchod ze života. **Psáno do mraků** – básnická sbírka, která vyšla posmrtně.

Franz Kafka

(1883 – 1924)

- vystudoval práva, ale pracoval v pojišťovně, předčasně umírá na TBC. Hrdinové jeho próz se pohybují po absurdním světě často na hranici reality a snů. **Nezvěstný** (zfilmováno jako Amerika s Lábusem). **Zámek**.

Proces – děj se odehrává v nejmenovaném městě. Hlavní hrdina Josef K. se v den 30 narozenin probudí, přichází k němu dva neznámí lidé a oznámí mu, že spáchal zločin za který bude souzen. K procesu však nikdy nedojde, ale Josef K. psychicky i fyzicky strádá, protože ví, že žádný zločin nespáchal. V den jeho 31 narozenin si pro něj přichází dva muži, odvádějí ho do lomu a tam mu vrazí nůž do srdce. Kafka tímto dílem kritizoval absurdní byrokratický aparát, který člověka drtí a ničí.